

Аналітично-дорадчий центр Блакитної стрічки

Проект фінансується ЄС, співфінансується та виконується ПРООН
<http://brc.undp.org.ua>

ЗОНИ ВІЛЬНОЇ ТОРГІВЛІ чи МИТНИЙ СОЮЗ?

Аналітична записка підготовлена Аналітично-дорадчим центром Блакитної стрічки, проектом, який фінансується ЄС, співфінансується та виконується ПРООН. Думки, висновки чи рекомендації належать виключно авторам цієї записки і можуть не збігатися з офіційною точкою зору Європейського Союзу, Програми розвитку ООН чи інших організацій та закладів системи ООН.

Київ – березень 2010 р.

Резюме

- I. Приєднання України до Митного Союзу з Росією, Білоруссю та Казахстаном без серйозних ускладнень можливе за наступних умов:
 1. після вступу Росії, Білорусі та Казахстану до СОТ;
 2. прийняття Росією, Білоруссю та Казахстаном торговельних бар'єрів до третіх країн на рівні не вище, ніж прийняла Україна при вступі до СОТ;
 3. приєднання Росії, Білорусі та Казахстану вже у якості членів СОТ до переговорів України щодо зони вільної торгівлі (ЗВТ) з ЄС. Якщо Україна на цей момент вже матиме ЗВТ з ЄС, то ЗВТ буде утворено на умовах, узгоджених між п'ятьма країнами.

- II. Якщо б Україна вступала до Митного Союзу з Росією, Білоруссю та Казахстаном без вищевказаних умов, то це означало б для України:
 1. розрив існуючого договору України із СОТ та початок переговорів із СОТ на нових умовах;
 2. розривання переговорів з ЄС щодо зони вільної торгівлі і відстрочення їх до моменту вступу Росії, Білорусі та Казахстану до СОТ.

1. У традиційному розумінні, **зона вільної торгівлі** – це група країн, які відмінили між собою тарифи на всі чи більшість товарів та нетарифні заходи, які впливають на торгівлю, між ними. Зони вільної торгівлі не мають єдиного спільного зовнішнього тарифу. Країни, що беруть участь у ній, можуть застосовувати свої власні тарифи до третіх країн.

Згідно із *Статтею XXIV ГАТТ*, митні союзи та зони вільної торгівлі повинні відмінити мита та інші обмежувальні заходи торгівлі “суттєво на всю торгівлю” між сторонами, щоб відповідати критерію вільної торгівлі. Традиційно в угодах про вільну торгівлю встановлюється режим вільної торгівлі не менш, ніж для 90% торгівлі з країнами-преференційними партнерами. Україна вже має двосторонні угоди про вільну торгівлю з Російською Федерацією, Білоруссю та Казахстаном, які нещодавно утворили Митний Союз. Україна не має поки що Угоди про вільну торгівлю з Європейським Союзом. Переговори розпочалися у лютому 2008 року. Під час переговорів по підготовці Угоди про зону вільної торгівлі між Україною та ЄС обидві сторони передбачають лібералізацію не менш, ніж 95 % торгівлі.

Майбутня зона вільної торгівлі між Україною та ЄС не вимагає перегляду вже існуючих договорів про вільну торгівлю України з іншими країнами. Україна може мати одночасно зону вільної торгівлі з Російською Федерацією та Європейським Союзом. А також утворити у майбутньому нові зони вільної торгівлі, наприклад, з Ізраїлем або Канадою. ЄС має угоди про вільну торгівлю з 24 країнами, з трьома (Андора, Туреччина, Сан Маріно) – митні союзи. У межах Європейського Союзу існує вже спільний ринок та спільна митна політика, яка також передбачає спільний митний тариф по відношенню до третіх країн.

2. **Митний Союз** – це більш високий рівень інтеграції, бо він, крім вільної торгівлі між країнами-членами митного союзу, встановлює спільний зовнішній тариф для третіх країн. Члени митного союзу домовляються про скасування всіх тарифів між собою. Проте вони замінюють свої індивідуальні тарифи на спільні (уніфіковані) ставки імпортерських тарифів, які застосовуються членами митного союзу до країн, що не є членами союзу. Згідно із правилами СОТ, ці зміни не можуть бути використані для збільшення загального рівня захисту внутрішнього ринку.

3. Узгодженість домовленостей щодо вільної торгівлі із правилами СОТ.

Відповідно до *Статті XXIV ГАТТ*, допускається можливість існування у членів СОТ преференційного режиму у торгівлі, зокрема, для учасників угод про створення зони вільної торгівлі або митного союзу у розумінні *Статті XXIV ГАТТ* і *Домовленості про тлумачення Статті XXIV ГАТТ 1994 року*. У період з 1947 року до даного часу до ГАТТ/СОТ було заявлено про близько 100 регіональних торгових домовленостей згідно із *Статтею XXIV*, яка надає законодавче право на звільнення від потреби поширювати режим найбільшого сприяння (РНС).

Україна вже є членом Світової організації торгівлі, а Російська Федерація, Казахстан та Білорусь знаходяться у процесі переговорів по вступу до СОТ. Кожна країна формує свої особисті зобов'язання та надає свої поступки під час переговорів у СОТ.

За умови набуття членства у СОТ всіх цих країн, митний союз між ними може бути утворений за наступних умов: спільний зовнішній тариф до третіх країн не повинен бути вище зв'язаного тарифу тієї країни-члена митного союзу із чотирьох, яка погодить його на найнижчому рівні при вступі до СОТ. На даний момент членом СОТ із чотирьох країн є Україна, а це означає, що при умові приєднання України до Митного Союзу можливі два варіанти розвитку подій:

- 1) або Росія, Казахстан, Білорусь як члени Митного Союзу повинні прийняти у якості спільних митних тарифів такі рівні тарифів, які не будуть перевищувати зв'язані українські, рівень яких було узгоджено при вступі України до СОТ, та проводити подальші переговори у СОТ на базі українських тарифів;
- 2) або якщо вони не погодяться, то Україні доведеться відкликати попередньо погоджені у рамках СОТ тарифні поступки на переговорах, що є дуже малоімовірним кроком для України.

У такий спосіб буде забезпечуватися виконання *Ст. XXIV:5 ГАТТ*, а саме: при утворенні економічних інтеграційних блоків мита та інші засоби регулювання торгівлі, які накладаються при заснуванні митного союзу, відносно торгівлі з третіми країнами (не членами союзу) не повинні в цілому бути *вищими чи більшими обмежувальними*, ніж загальний обсяг мит і засобів регулювання торгівлі, які застосовуються на територіях до утворення такого союзу. Якщо договірною стороною - член СОТ, яка приєднується до митного союзу, або яка стає стороною тимчасової угоди, що веде до утворення митного союзу, пропонує підвищити зв'язані ставки мита, то вона повинна діяти відповідно до положень *Ст. XXVIII ГАТТ* стосовно правил зміни розкладів зобов'язань країн-членів СОТ. При відкликанні попередньо погоджених у рамках СОТ тарифних поступок на переговорах, постає питання забезпечення компенсації тим країнам, чия торгівля могла зазнати втрат внаслідок збільшення митних ставок. Україна повинна буде забезпечити виконання цього правила.

4. Стосовно майбутньої угоди про зону вільної торгівлі з ЄС.

Входження України до Митного Союзу з Росією, Білоруссю та Казахстаном означало б кінець для України переговорів по утворенню зони вільної торгівлі з ЄС, бо в цьому випадку ЄС повинна буде утворювати зону вільної торгівлі тільки з Митним Союзом, а не з окремою країною, яка входить до цього союзу. Але це також неможливо, бо для ЄС основною вимогою укладення угоди про зону вільної торгівлі є членство країн у СОТ. ЄС не практикує утворення зон вільної торгівлі з тими регіональними угрупованнями країн, до яких входять не члени СОТ (як випадку Митного союзу - Росія, Казахстан, Білорусь). У той же час утворення зони вільної торгівлі між Україною та ЄС не буде перешкодою торговельним відносинам України з країнами Митного Союзу у складі Росії, Білорусі та Казахстану. Політика ЄС передбачає утворення зон вільної торгівлі з багатьма країнами світу, тому можна передбачити, що вступ трьох країн (Росії, Білорусі та Казахстану) до СОТ відкриє дорогу до переговорів щодо утворення зон вільної торгівлі між ними та Європейським Союзом.

ДОВІДКОВА ІНФОРМАЦІЯ

Аналітично-дорадчий центр Блакитної стрічки був створений у 2005 році Програмою розвитку Організації Об'єднаних Націй (ПРООН) в Україні і є незалежною інституцією, що в своїй роботі керується принципами вільної та демократичної ринкової економіки. Діяльність Центру спрямована на мобілізацію потенціалу і об'єднання зусиль широкого кола національних та міжнародних партнерів для підтримки ринкових реформ та людського розвитку в Україні.

Центр підтримує процеси формулювання та впровадження політики шляхом надання високоякісних аналітичних та дорадчих послуг та розширення публічного діалогу з ключових економічних та соціальних питань. Він працює у чотирьох тематичних напрямках: макроекономічна та регуляторна політика, міжнародна інтеграція, монетарна і фіскальна політика, аграрна політика.

Діяльність Центру фінансується Європейським Союзом, спів фінансується та виконується Програмою розвитку ООН в Україні. Думки, висновки та рекомендації, наведені у публікаціях Центру, належать авторам і не відображають погляди Європейського Союзу, Програми розвитку ООН чи інших організацій та закладів системи ООН. З аналітичними та дорадчими матеріалами Центру можна ознайомитись на веб-сторінці Центру brc.undp.org.ua

Європейський Союз охоплює 27 країн-членів, які об'єднали передові досягнення, ресурси та долі своїх народів. Протягом 50 років спільними зусиллями їм вдалося створити зону стабільності, демократії та стабільного розвитку, зберігши при цьому культурне розмаїття, особисті свободи та атмосферу терпимості. Європейський Союз неухильно прагне передавати і долучати до своїх досягнень і цінностей країни і народи за його межами. Більш докладну інформацію про ЄС можна отримати на веб-сторінці www.delukr.ec.europa.eu/

Програма розвитку ООН є глобальною мережею Організації Об'єднаних Націй в галузі розвитку, організацією, яка виступає за позитивні зміни та надає країнам доступ до джерел знань, досвіду та ресурсів задля допомоги людям в усьому світі будувати краще життя. Ми співпрацюємо з 166 країнами світу, допомагаючи їм знаходити власні шляхи розв'язання глобальних та національних проблем в галузі людського розвитку. Покращуючи свої власні можливості, вони мають змогу використовувати досвід та знання співробітників ПРООН та широкого кола наших партнерів. Більш детальну інформацію про діяльність ПРООН можна отримати на веб-сторінці www.undp.org.ua

Контакти:

Марчін Свенціцкі, Директор Центру

Тел. (044) 253-5866, 253-5869

e-mail: marcin.swiecicki@undp.org

Андрій Заїка, Спеціаліст у зв'язках з громадськістю

Тел. (044) 253-5866, 253-5869

e-mail: andriy.zayika@undp.org.ua